

LUDVÍK ŠTĚPÁN

TŘI TEMATICKÉ OKRUHY BRNĚNSKÉHO POLONISTY (PĚTASEDMDESÁTINY JARMILA PELIKÁNA)

Letos se dožívá sedmdesáti pěti let významný brněnský polonista **prof. PhDr. Jarmil Pelikán**, CSc. (narozen 23. 11. 1928 v Rovečném), emeritní profesor Masarykovy univerzity v Brně, po léta vedoucí Semináře polonistiky Ústavu slavistiky Filozofické fakulty. Dnes žije v Brně v ústraní, když mu nemoc nedovoluje aktivně se účastnit vědeckého dění a soustavněji bádát v oboru, kterému zasvětil celý svůj život.

Jarmil Pelikán studoval na brněnské univerzitě polonistiku a rusistiku od roku 1950, o dva roky později pokračoval ve studiu ve Varšavě a poté v Krakově, kde na Jagellonské univerzitě v roce 1955 absolvoval polskou filologii s titulem magistra. V době studií se seznámil se svou pozdější manželkou (prof. Dr. hab. Krystyna Kardyni-Pelikánová, DrSc., dlouholetá pracovnice brněnské pobočky ČSAV), s níž při své vědecké práci často spolupracoval. Po návratu do Brna se stal na alma mater asistentem a odborným asistentem, v roce 1962 obhájil kandidátskou práci (CSc. – a současně mu byl přiznán titul PhDr.) a v roce 1969 se habilitoval (prací *Juliusz Słowacki wśród Czechów*) a stal docentem. Profesorem byl jmenován až rok před důchodem, do nějž odešel 1991. Pelikán byl dvakrát na delších stipendijních pobytech v Polsku (1957/58 a 1966/67) a ve školním roce 1972/73 působil jako lektor českého jazyka v bulharské Sofii. V Brně přednášel zejména dějiny polské literatury, dějiny a kulturu Polska, dějiny polského dramatu a divadla a dějiny slovanských literatur a rovněž vedl semináře z polské literatury, překladatelská cvičení a jazykové kurzy polštiny, z níž i překládal a tlumočil.

Jako profesorův žák jsem vždy obdivoval jeho hluboké znalosti a zápal při bádání i pedagogické činnosti. S přehledem a nadhledem zvládal vědeckovýzkumnou práci, v níž se zaměřoval na polskou literaturu a kulturu 19. a 20. století, na komparatisticky pojatou analýzu multilaterálních mezislovanských literárních a divadelních vztahů, na problematiku literární genologie a na morfologické proměny prozaických a dramatických žánrů ve slovanských literaturách, nezištně sděloval nabyté zkušenosti studentům pro potřeby jejich diplomových či dizertačních prací, pomáhal jim řešit jejich překladatelské nebo tlumočnické problémy, působil v různých oborových radách a komisích na fakultě, univerzitě i ministerstvu.

Pelikánovo literárněvědné dílo lze snadno rozdělit do tří tematických okruhů. Jsou to práce komparatistické, o polském dramatu a divadle a konečně díla věnovaná česko-polským vztahům. Rozhodující a pro Pelikánovu další tvorbu určující byla monografie *Recepcja twórczości Juliusza Słowackiego w literaturze i społeczeństwie polskim w latach 1849–1867* (Praha 1963), o níž např. profesor S. Makowski napsal, že patří k těm, po nichž „*stále saháme jako po dobrých a spolehlivých vědeckých kompendiích*“. Rovněž svou druhou monografii věnoval J. Pelikán svému milovanému básníkovi – *Juliusz Słowacki wśród Czechów* (Brno 1973).

Další své práce autor zasvětil polskému divadlu a dramatice. Byly to publikace *Stručný nárys polského dramatu* (Praha 1971), *Poválečné polské drama* (Brno 1976), *Nástin dějin polské drama-*

tiky (Brno 1978) a především jeho dílo nejrozsáhlejší – monografie *Nástin dějin polského divadla* (Brno 1988), syntetický přehled vývoje polského divadla od nejstarších dob po čtyřicátá léta 20. století. Do této oblasti patří i Pelikánovo úsilí vydat *Slovník polských dramatiků* (vznikl v roce 1980 na objednávku Divadelního ústavu v Praze, zůstal však nedopracován a v rukopise), ale také zasvěcené úvody ke knihám (mj. S. I. Witkiewicz: Hry, Praha 1985, a J. Szaniawski: Hry, Praha 1986) a řada studií a článků.

Z okruhu autorova zájmu o česko-polské vztahy vzniklo mnoho studií, došlo k participaci na dvoudílné publikaci *Češi a Poláci v minulosti* (Praha 1964 a 1967, s J. Bečkou, A. Grobelným, M. Kudělkou, V. Kudělkou, A. Měšťanem, M. Šmerdou, V. Šťastným, J. Valentou a V. Žáčkem) a vrcholem se stala monografie *Purkyňova spolupráce s Poláky* (Brno 1990), mapující působení a dílo J. E. Purkyně v Čechách a v Polsku.

Pelikánovo dílo doplňují výsledky jeho literárněvědného badatelského úsilí v širším slavistickém kontextu (spolupráce s akademií věd a studie a stati v našich a zahraničních slavistických publikacích o přesazích děl polských autorů do východoslovanské, jihoslovanské a západoslovanské jazykové oblasti). A také autorská účast na *Slovníku slovanských spisovatelů* (Praha 1984, red. I. Dorovský). Zapomenout samozřejmě nejde na Pelikánovu práci pro *Slovník spisovatelů – Polsko* (Praha 1974, vedoucí autorského kolektivu O. Bartoš) a *Slovník polských spisovatelů* (Praha 2000, vedoucí autorského kolektivu L. Štěpán).

U příležitosti pětasedmdesátky Jarmila Pelikána si z perspektivy pohledu na polonistiku u nás uvědomujeme, že profesorovo dílo tvoří solidní a nikoli zanedbatelnou část práce brněnské polonistické školy od padesátých do devadesátých let 20. století. Dílo slavisticky a komparatisticky orientované, s jasnou koncepcí, stavějící na hlubokých znalostech, psané vytříbeným jazykem a spějící k jednoznačným závěrům, dílo stále inspirační, v němž jeho následovníci a dnešní studenti mohou nacházet ne jeden námět a poučení.